

WIJLEGEMHOEVE

BEHEERSPLAN
ter goedkeuring ingediend op 16 augustus 2017

Wijlegem 1
9630 Zwalm

opdrachtgever

Dhr. Herwig Colaert
Wijlegem 1
9630 Zwalm

ontwerper

Architectenbureau Sabine Okkerse bvba
Koningin Elisabethlaan 16
9700 Oudenaarde

0. INHOUDSTAFEL

1. identificatiefiche	p 3
2. historische nota	p 9
3. inventaris van erfgoedelementen	p 25
4. beschrijving van de erfgoedwaarden	p 53
5. visie op beheer	p 57
6. opsomming van de werkzaamheden	p 59
7. voorstel opvolging en evaluatie	p 63
8. bijlagen	p 65

1.IDENTIFICATIEFICHE

1. identificatie

naam :

Wijlegemhoeve (in de archieven van de St-Pietersabij ook vermeld als d'Euverhoeve)

adres:

Wijlegem 1, 9630 Zwalm (Sint-Denijs-Boekel), Oost-Vlaanderen

kadaster

Zwalm, 11 e afd, sectie C 255 f en 257c

bescherming :

Kapel Wijlegem (monument) en omgeving (landschap), datum : 22/10/1975.

Kerkhof en kerkhofmuur, schandpaal en 2 hoeves (monument), datum : 10/06/1999.

beheersplan opgemaakt in opdracht van :

Herwig Colaert, Wijlegem 1, 9630 Zwalm

2. aanleiding tot en doel van opmaak beheersplan

Dit beheersplan wordt opgemaakt om de noodzakelijke onderhoudswerken aan de hoeve en aangelanden te kunnen laten uitvoeren met de financiële steun van erfgoedpremies.

3. afbakening beheersplan

Het beheersplan wordt opgemaakt voor de Wijlegemhoeve en het beschermd landschap gelegen ten westen van de straat Wijlegem.

Figuur 1: afbakening beheersplan – schaal 1/2500

4. eigenaars / gebruikers

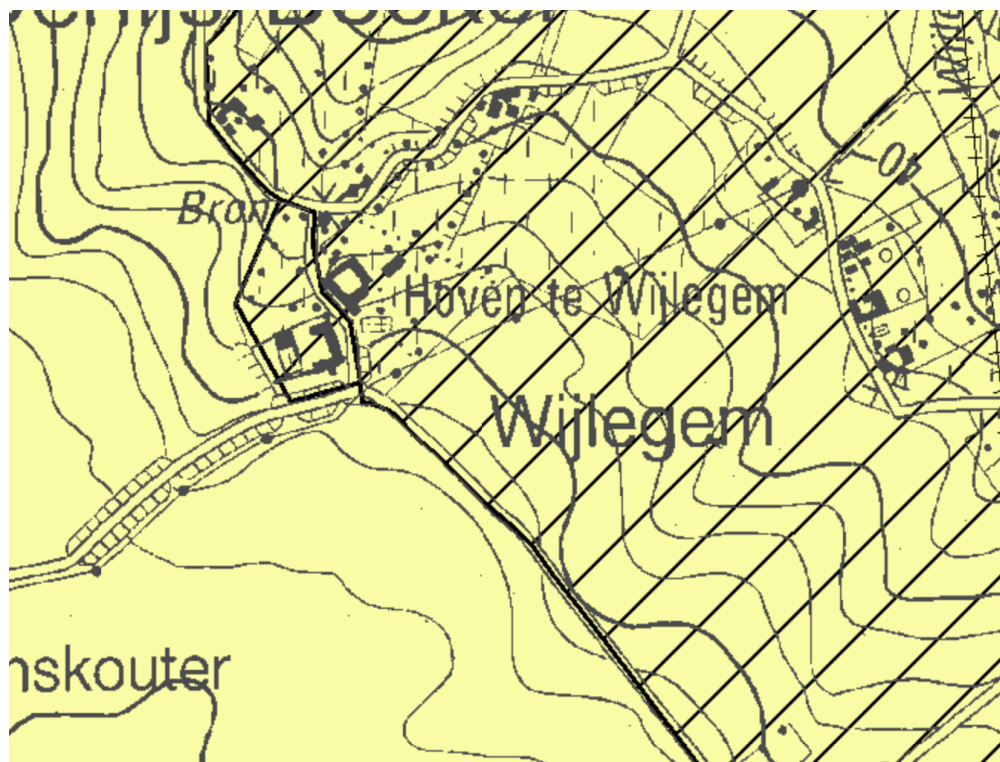
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
------------	------------	------------	------------

5. context

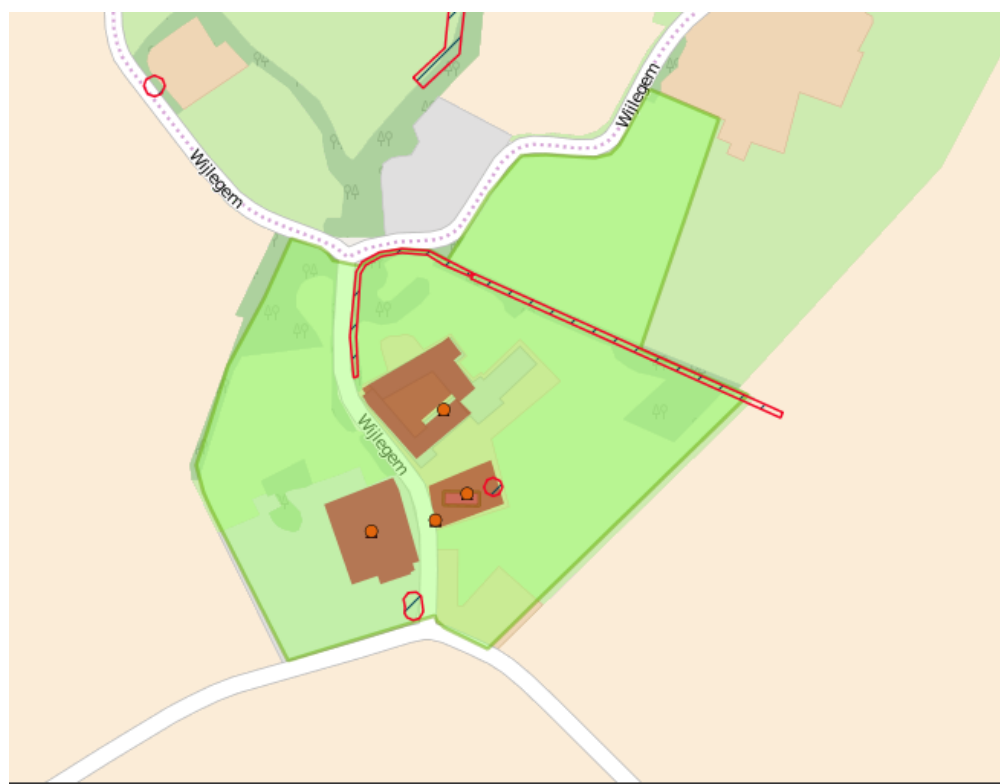
Wijlegem is historisch een pachtgoed van de St Pietersabdij en was een zelfstandig dorpje tot in het begin van de negentiende eeuw. Op dit ogenblik wordt de kern van Wijlegem gevormd door de St. Margarethakapel met kerkhof en schandpaal, en 2 monumentale boerderijen met hun boomgaarden en weilanden. Deze gebouwen zijn beschermd als monument, de omgeving is beschermd als landschap.

Bij de opmaak van deze aanvraag werd gepoogd om tot een globaal beheersplan van de site te komen maar dit bleek onmogelijk. De kapel is eigendom van de gemeente Zwalm en is in restauratie. De gemeente heeft momenteel nog geen duidelijke visie omtrent de herbestemming. De eigenaars van het Hof te Weylegem van hun kant bleken niet geïnteresseerd in de opmaak van een beheersplan voor hun hoeve.

De site ligt in een open agrarisch landschap, gedomineerd door de Vinkemolen. De site is volgens het BPA gelegen in waardevol agrarisch gebied.

Figuur 2: gewestplan (bron: www.geopunt.be)

Figuur 3: plan met aanduiding van de monumenten (bruin), de afbakening van het beschermd landschap (groen) en het geïnventariseerd erfgoed.

Figuur 4: luchtfoto 2015 (bron: www.geopunt.be)

Figuur 5: luchtfoto 2015 (bron: www.geopunt.be)

Op de luchtfoto (figuur 4) is duidelijk te zien dat het gehucht gelegen is op een kruising van wegen in een verder grotendeels onbebouwd landbouwgebied. De windmolen is links onderaan te zien.

Op figuur 5 zijn de kapel, de 2 hoeves en het gecultiveerde landschap bij de hoeves goed te zien. De Wijlegemhoeve staat links onder in beeld, de St Margarethakapel en het Hof te Wylegem staan rechts op de foto.

De 2 lindes op de zuidoostelijke hoek van het perceel zijn opgenomen in de inventaris landschappelijk erfgoed - houtige beplanting met erfgoedwaarde ID: 130158

Figuur 6: de 2 lindes op de hoek van het perceel (bron : www.inventaris.onroenderfgoed.be)

2. HISTORISCHE NOTA

2.1 historische situering van de site Wijlegem

De site was sinds de vroege middeleeuwen eigendom van de St-Pietersabdij in Gent. Dit verklaart waarom de geschiedenis van het “Pachtgoed te Wijlegem” goed gedocumenteerd is. Archiefdragers zijn onder andere : de archieven van de St-Pietersabdij, de schepenbank van Wijlegem en het kerkarchief van de St Margarethakapel. De St-Pietersabdij verwierf het Pachtgoed door een opeenvolging van schenkingen.

Figuur 1 : kaart 1693 Het Pachtgoed te Wijlegem (bron : Rijksarchief Gent)

De oudste vermelding¹ komt voor in een document dat werd opgesteld tussen 811 en 870. Een zekere Engelardus schenkt aan de St-Pietersabdij verschillende gronden waaronder een hooiweide met een opbrengst van 12 carradae en een gemeen bos met alles wat er in leefde te “Wialingim”. In een andere akte die opgesteld werd op 7 september 859 blijkt dat de abt Eginard bevriend was met Engelardus en aan deze schenking waren een aantal voorwaarden verbonden. De gronden en de hoeve te Willingahem moesten door de abdij in leen gegeven worden aan Engelardus en zijn vrouw Helet Radane. Als vergoeding betaalde het echtpaar op de feestdag van St-Maarten 4 zilverstukken. ... Ook hun nageslacht had het recht om het goed te pachten.

Op 4 juli 1036 bevestigt Keizer Koenraad II het bezit van de goederen van de St-Pietersabdij en kent hij het privilege van onschendbaarheid toe. In de opsomming van de goederen wordt het gehucht “Willenghem” vermeld.

In het archief wordt nog melding gemaakt van een hele reeks latere schenkingen van bunders land, bossen en hofsteden in de twaalfde en dertiende eeuw.

In het rijksarchief in Gent zijn alle pachters van de 2 hoeven “d’Heuverhove” en “den Hinxt”, gedocumenteerd vanaf januari 1338 tot juli 1783.

¹ Wijlegem en de kapel St-Margaretha, 1988 / Geert Wisse

Figuur 2 : Fricx kaart (bron : www.geopunt.be)

2.1.1 Algemeen²

De heerlijkheid Wijlegem was een dorpsheerlijkheid die op administratief vlak onder het Land van Aalst ressorteerde. Zij maakte geen deel uit van één van de vijf roeden of baanderijen binnen die kasselrij, maar behoorde tot de zogenaamde diverse dorpen - eenlijst met plaatsen die rechtstreeks van de graaf van Vlaanderen of van een andere heer afhingen, in tegenstelling tot de vijf roeden die leenroerig gezien van het leenhof "Ten Stene" van het Land van Aalst afhingen. Binnen deze kasselrij werd het dorp vanaf de 16de eeuw zowel tot het fiscale district als tot de stedelijke invloedssfeer van Aalst gerekend. De heer van Wijlegem kon in het kader van zijn beheer beschikken over één instelling, een schepbank.

Het territorium bestond slechts uit een beperkte oppervlakte, zo'n 89 ha. Het aantal inwoners bleef bijgevolg laag doorheen het ancien régime en steeg nooit boven het honderdtal uit. Aan het einde van de 14de en 15de eeuw woonden er respectievelijk ca. 95 en 98 personen, tijdens de tweede helft van de 17de eeuw daalde dit van een veertigtal tot 37 personen om gedurende de 18de eeuw uiteindelijk terug op te klimmen tot een inwonertal van 79 in 1800.

De voornaamste rechtsoptolger van de heerlijkheid Wijlegem was de gelijknamige gemeente, die bij keizerlijk decreet van 22 januari 1808 werd opgeheven en bij Sint-Denijs-Boekel werd gevoegd. In 1971 fuseerde deze uitgebreide versie van Sint-Denijs-Boekel samen met tien andere gemeenten tot de gemeente groot Munkzwalm. Anno 1977 kwam daar nog Nederzwalm-Hermelgem bij, wat resulteerde in de huidige gemeente Zwalm.

De overgang tussen het ancien régime en dit gemeentelijke systeem kende nog enkele tussenstappen. Bij besluit van 16 januari 1796 werd de administratie van het Land van Aalst opgeheven en bij daarop volgend besluit van 13 februari 1796 werden in het gebied veertien municipale kantons afgebakend. Wijlegem behoorde tot het kanton Nederzwalm, dat net als de andere kantons werd opgeheven bij wet van 17 februari 1800 en voortaan zelfstandige gemeenten kende. De omschrijving bleef voortbestaan als gerechtelijk kanton Sint-Maria-Horebeke tot 8 december 1801, toen een herafbakening volgde en Wijlegem opnieuw werd toegekend aan het gerechtelijk kanton Sint-Maria-Horebeke in gerechtelijk arrondissement Oudenaarde. Het gebied behoorde tevens, net als fusiegemeente Zwalm heden ten dage, tot het administratief arrondissement Oudenaarde.

2.1.2 De heer van Wijlegem

De Gentse Sint-Pietersabdij kwam tijdens de 11de eeuw in het bezit van het gebied, wat zo zou blijven tot aan het einde van het ancien régime. Ten laatste vanaf het begin van de 14de eeuw verpachtte de abt er het Hof of goed te Wijlegem, al dan niet in opgesplitste vorm, net als enkele andere goederen in het gebied.

De twee belangrijkste gesloten hoeves, voormalige abdijhoeves van Sint-Pieters, zijn nog steeds aanwezig in het gehucht: de Wijlegemhoeve (d'Euverhoeve) tegenover de Sint- Margarethakapel en het

² Inventaris van het archief van de Heer en de Schepbank van Wijlegem, 1608-1797 / Joke Verfaillie

Hof te Wylegem (den Hinxt) ten noorden van diezelfde kapel, respectievelijk op adres Wijlegem 1 en Wijlegem 4.

Als heer van Wijlegem bezat de abdij een aantal heerlijke rechten, waaronder de inning van renten en cijzen en het recht van wandel- en sterfkoop. Er was tevens een jachtrecht, dat in de 18de eeuw werd verpacht. De Sint-Pietersabdij inde daarenboven tienden op bepaalde gronden in het dorp.

Vernieuwing van de schepenbank, met name burgemeester, schepenen, pointers en zettters vond telkens plaats in de proosdij te Gent, in opdracht van de abt. De baljuw werd door de abt zelf aangesteld.

Figuur 3 : de Wijlegemhoeve, tegenover de kapel

Figuur 4 : het Hof te Wylegem, naast de kapel

2.1.3 De schepenbank van Wijlegem

Deze instelling beschikte tijdens de 17de en 18de eeuw over een baljuw, een burgemeester, zes schepenen en twee pointers en zettters en had zowel de gebruikelijke bestuurlijke als gerechtelijke bevoegdheden.

Wat het bestuurlijke aspect betreft, traden de gedeputeerden van de Twee Steden en het Land van Aalst op als toezichhoudende overheid. De schepenbank was als dorpsbestuur globaal gezien actief op

regulerend, fiscaal en financieel, militair en politieel vlak, zij het hoofdzakelijk uitvoerend. Aangezien de abt van Sint-Pieters zowel lage, middele als hoge rechtspraak bezat, was de Wijlegemse schepenbank in principe bevoegd voor alle graden van justitie. Anno 1775 gaf de abt van de Sint-Pietersabdij aan een Balegems steenhouwer, Stephanus Baeijens, de opdracht een schandpaal te vervaardigen en te installeren.

Figuur 5 : de schandpaal (achter het werfbord)

Bij de rechtspraak in geschillen kwamen echter hoofdzakelijk processen voor betreffende de inning van heerlijke renten in het bijzonder en financiële kwesties in het algemeen. De willige rechtspraak bestond uit het traditionele tweeluik: registratie van allerhande akten en contracten en de aangifte van en wijzigingen in het beheer van nalatenschappen, bijgehouden in het kader van de voogdijbevoegdheid over wezen.

2.1.4 De Sint Margarethapel³

Figuur 6 : de St Margarethakapel

Volgens de overlevering waren het de monniken van de Gentse Sint-Pietersabdij die de voorloper van de huidige kapel bouwden. Voor de oudste vermelding moeten we terug naar het jaar 1040, toen de Duitse

keizer Wijlegem als eigendom van de Sint-Pietersabdij bevestigde en daarbij melding maakte van de kapel. Aanvankelijk ressorteerde de parochie binnen het bisdom Kamerijk, dekenij Pamele, om vanaf 1559 tot het aartsbisdom Mechelen en de dekenij Ronse te gaan behoren.

Tijdens de periode van de godsdienstoorlogen werd de kapel door toedoen van de Beeldenstorm verwoest en ontheiligd, en deed ze een aantal jaren dienst als schuur. Vanaf 1611 werden herstellingswerken uitgevoerd en tijdens de tweede helft van de 17de eeuw vonden grondige renovatiewerken plaats. In 1717 zou de kapel door de abt van Sint-Pieters opnieuw als Onze-Lieve-Vrouwekerk in gebruik zijn. De oorspronkelijke stichting was gewijd aan de heilige Bartholomeus, na Onze-Lieve-Vrouw werd de heilige Margaretha de patroonheilige van de kerk.

De huidige constructie dateert uit 1788, nadat een brand het vorige gebouw volledig verwoestte. In de kerk was in de 17de en 18de eeuw geen doopvont aanwezig. Ook een sacristie en tabernakel ontbraken. Het gebouw telde één zijaltaar, maar het is niet bekend aan wie dit gewijd was. Vanaf de tweede helft van de 17de eeuw zouden in de kerk drie altaren aanwezig zijn geweest. Van een reliekschrijn van de heilige Margaretha is sprake sinds 1758.

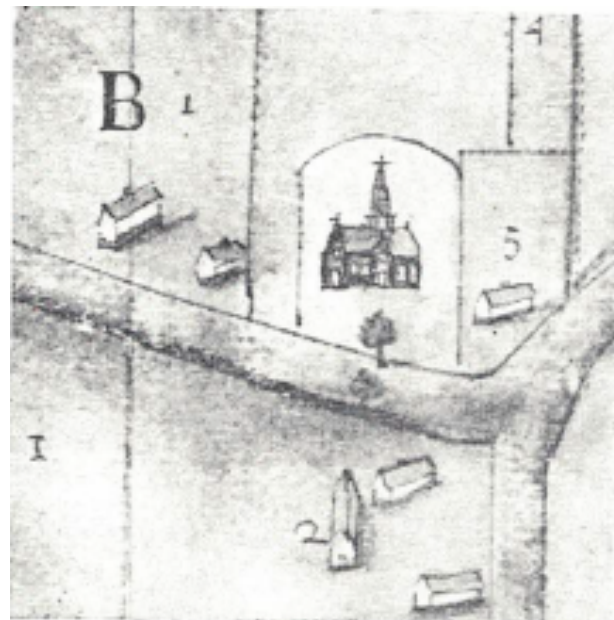
De Wijlegemkapel stond onder het geestelijk gezag van Sint-Blasius-Boekel, hoewel het tot het grondgebied van Sint-Denijs-Boekel behoorde. De parochie werd tot 1790 bediend door de pastoor van Roborst, later door deze van Sint-Blasius-Boekel. De opbrengst van de tiende van de pastoor omvatte in de 18de eeuw de inkomsten uit twee bunder land, naast twee zakken tarwe en anderhalve zak rogge. Wijlegem bleef als zelfstandige parochie bestaan tot 1829, waarna ze bij Sint-Blasius-Boekel werd geïncorporeerd.

2.2 historische evolutie van de Wijlegemhoeve

De inventaris onroerend erfgoed geeft volgende beschrijving :

Voormalige abdijhoeve van de Sint-Pietersabdij van Gent, vermoedelijk daterend uit begin 15de eeuw; in de 17de eeuw in kaart gebracht als hoeve met drie losstaande bestanddelen, vanaf de 18de eeuw gesloten hoeve. Huidige hoevegebouwen vermoedelijk uit de 18de eeuw en in de jaren 1990 sterk aangepast in traditionele stijl.

2.2.1 de hoeve tot eind 19de eeuw

Figuur 7 : detail van de kaart "Het Pachtgoed te Wijlegem", 1693. Bij elke hoeve is de naam van de pachter vermeld. (bron : Rijksarchief Gent).

Figuur 8 : Figuratieve kaart Wijlegem. (bron : Rijksarchief Gent - St Pietersabdij 1e reeks Nr 131 bis).

Op figuur 4 wordt de hoeve afgebeeld met 3 losstaande gebouwen.

Op de 18de eeuwse kaarten wordt de hoeve als een vierkantshoeve afgebeeld. Vermoedelijk stond er in het midden van de binnenkoer een duiventil.

Op de latere kaarten (Atlas der buurtwegen en Popp kaart) is het gebouwtje op de binnenkoer niet meer getekend. Op deze kaarten is de bakoven ten westen van de gebouwen wel duidelijk te zien.

Figuur 9 : Ferrariskaart 1769. Beide hoven te Weylegem zijn afgebeeld als gesloten hoeven met een duiventil (?) in het centrum van het binnenplein. (bron : www.geopunt.be)

Figuur 10 : Atlas der buurtwegen, 1841 (bron : www.geopunt.be)

Figuur 11 : Popp kaart 1842-1879 (bron : www.geopunt.be)

2.2.1 de hoeve in de 20ste eeuw en de restauratiecampagne van 1990

De hoeve, zoals ze in 1989 aan de huidige eigenaar verkocht werd door de familie Piers de Raeveschoot, had in de loop van de 20e eeuw een aantal ingrijpende wijzigingen ondergaan.

Bij een brand in de jaren vijftig was de stal die de westelijke vleugel vormde verloren gegaan alsook het dakgebinte van de schuur. De schuur kreeg een nieuwe dakconstructie in metaal, met een nok die 1,5 m lager was en werd bedekt met golfplaten.

Figuur 12 : foto binnenkoer – WO II

Van het woonhuis is nog een foto bewaard uit de jaren veertig, waarop de oorspronkelijke dakbedekking in pannen en stro te zien is, alsook de dakoversteek en de dakkapellen.

Kort nadien werden kunstleien aangebracht. De originele ramen van het woonhuis zijn op de foto reeds vervangen door banale moderne ramen die de originele raamopeningen niet respecteerden. Ook de voordeur was verdwenen.

Figuur 13 : foto binnenkoer voor de restauratie

Figuur 14 : foto noordzijde voor de restauratie

Figuur 15 : foto stalvleugel voor restauratie

Ook van het interieur bleven enkele foto's uit die periode bewaard. Hier waren bij de aanvang van de restauratie in 1990 nog veel oorspronkelijke elementen aanwezig: een gedeelte van het origineel achttiende eeuws stucwerk in de zogenaamde rentmeesterskamer, stukken van de originele boomse tegeltjes vloer, twee vlaamse haarden, een aantal deuren, ...

Figuur 16 : detail deur noordzijde voor restauratie

Figuur 17 : interieur foto WOII

Het hoekhuisje dat tussen de woning en de paardenstallen stond was nog origineel maar was in een bouwvallige toestand mede door het ontbreken van goede funderingen.

Bij de restauratie werd in overleg met de dienst monumentenzorg geopteerd om waar mogelijk de gebouwen naar hun originele situatie terug te brengen en verder voor een invulling met nieuwe elementen in harmonie met de bestaande historische gegevens. Een aantal bouwelementen, diverse details en tuinonderdelen die in Wijlegem 1 verloren waren gegaan, waren nog wel te vinden in de hoeve op Wijlegem 4, wat een historisch verantwoorde reconstructie mogelijk maakte.

Voor het woonhuis werd het dak opnieuw voorzien van riet (stro was niet haalbaar) en pannen, voor de oversteek werd het model van de in de dakconstructie teruggevonden 'hondjes' gekopieerd. Bij het ontpleisteren van de muren kwamen de originele raamopeningen vrij, met afmetingen suggestief voor blokramen. Bij vergelijking met de nog bestaande blokramen in het Hof te Wylegem bleken de afmetingen en de vormgeving identiek, er werd geopteerd om deze te kopiëren. Voor het glas werd getrokken enkel glas gebruikt en glas in lood in de bovenramen (zoals bij de originelen). De voordeur met zijn beslag vond ook haar model in de voordeur van het Hof te Wylegem.

Voor de kleurzetting werd uitgegaan van de oudste kleur die werd teruggevonden na kleuronderzoek op de woning: ossenbloed op zuid- en westgevel, wit op het noorden.

In het interieur werden de bestaande Boomse tegeltjes aangevuld.

Het salon was opgesplitst in 3 kamers. Deze recentere scheidingswanden werden opnieuw verwijderd en het stucwerk werd hersteld. In de hoeve op nr 4 is een zeer vergelijkbaar stucwerk aanwezig, met datering 1771 (vermeld op de schouw). Er werd dan ook geopteerd om het verder verloren gegane interieur van deze kamer te reconstrueren naar een interieur zoals dit op het einde van de achttiende eeuw in een Vlaamse herenhoeve had kunnen bestaan.

De recente en zeer banale schouw in de mooie kamer werd vervangen door een replica van een Lodewijk XV schouw uit een Gentse woning. Het behangpapier is gereconstrueerd op basis van een achttiende eeuws document. Het gaat om een zogenaamde domino, oorspronkelijk gedrukt in Doornik en met een decor dat zeer typisch was voor die periode (zie ook de Doornikse keramiek van die tijd). Dergelijke domino's werden als sierpapier gebruikt voor bijvoorbeeld boekkaften en als behangpapier.

Het bouwvallige hoekhuis werd afgebroken en identiek herbouwd, maar met aandacht voor een betere isolatie. Het werd via nieuwe binnendeuren in verbinding gebracht met de woning.

Later werd ook het dak van de schuur opgetrokken naar de originele hoogte en weer voorzien van Boomse pannen. In de schuur en de stallingen aan de straatzijde werden recente deur- en raamopeningen aangepast naar de oude situatie op basis van de bouwsporen.

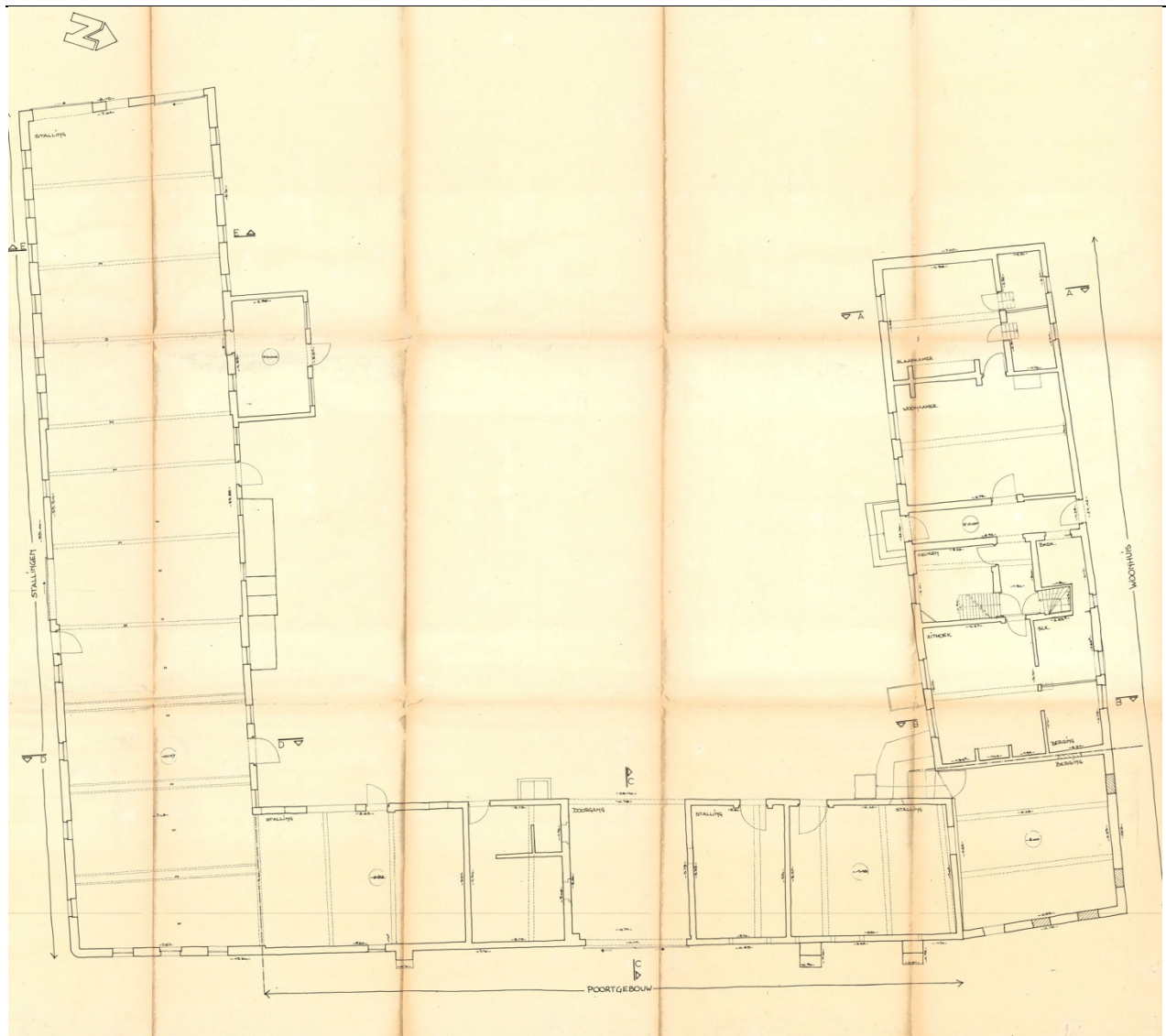
De grote toegangspoort tot de hoeve was in de makelaar gedateerd 1710 of 1719. Deze werd door de laatste bewoner/loonwerker vervangen door een metalen schuifpoort. Er bestaat nog een foto van de originele poort uit de jaren veertig. Op basis daarvan werd een nieuwe rondboog gemetseld met behoud van de originele kleine kapelletjes aan weerszijden van de poort. De houten poort zelf is een nauwgezette kopie op basis van deze foto.

Figuur 18 : foto toegangspoort, WOII

Het bakhuis waarvan enkel nog stukjes muur en fundamenteën overbleven, werd terug opgebouwd op basis van de bouwsporen en oude foto's. Het bakhuis is duidelijk zichtbaar op de Popp kaart, en de Atlas der buurtwegen.

Op deze manier ontstond een gebouw waarbij weliswaar gekozen werd voor gekopieerde elementen waar de originele niet meer aanwezig waren, maar dat in zijn geheel een vrij correcte reconstructie is van de hoeve zoals die er uitzag in de tweede helft van de achttiende eeuw.

Figuur 19 : plan van voor de restauratie in 1990 (bron : architectenburo Berteloot, Gent)

Ook bij de aanleg van de tuin werd er naar gestreefd om het hele domein terug het karakter te geven van een oude hoeve, met 2 hoogstamboomgaarden en een kleine weide.

Op het moment van de aankoop door de huidige eigenaar stonden achter de hoeve 2 grote loodsen in golfplaten voor de stalling van landbouwvoertuigen en een koeienstal in snelbouw stenen. De hele oppervlakte van het binnenplein en de daar aanpalende terreinen rond de loodsen waren of geasfalteerd of gebetonneerd om de voertuigen gemakkelijker te kunnen verplaatsen.

Qua beplanting restten enkel nog de twee grote welkomstlinden en in de lage boomgaard enkele oude appelbomen, een grote es en enkele notenbomen. De meeste bomen die op de luchtfoto van 1971 nog kunnen waargenomen worden, waren in 1989 gerooid.

Figuur 20 : luchtfoto 1971

Figuur 21 : noordzijde voor restauratie, op de voorgrond de bewaarde es

Figuur 22 : bewaarde perenbomen in de hoge boomgaard

Bij het verwijderen van de asfaltlaag kwam langs de gebouwen de oorspronkelijke verharding in baksteen of kasseien tevoorschijn.

Meer westelijk kwamen bij het verwijderen van asfalt en beton de fundamente tevoorschijn van de vroegere schuur die rond 1950 verloren ging in een brand.

Figuur 23 : bewaarde fruitbomen in de lage boomgaard

Figuur 24 : binnenkoer, met op de voorgrond de vrijgelegde fundamenten van de afgebrande schuur

Er werd een binnenplein gecreëerd dat had kunnen bestaan in een achttiende eeuwse abdijhoeve : een 'plas' ter vervanging van de centrale mesthoop, een notenboom in het centrum, ter bestrijding van de muggen, een traditioneel knopentuintje met haag eromheen voor het huis. De oorspronkelijke verharding werd gerestaureerd en aangevuld.

Figuur 25 : binnenkoer, met op de voorgrond de oude verharding die vanonder de asfaltlaag te voorschijn kwam

Naast het binnenplein waren de fundamenteën en een aantal lage restanten van de muren van de in 1954 afgebrande vierde vleugel van de boerderij vrijgekomen. Ter hoogte van de keuken stonden nog belangrijke stukken muur recht. Het volume van de verdwenen vierde vleugel werd weer opgeroepen door de muren waar nodig te consolideren en aan de binnenkant ervan een taxus haag aan te planten die ook de indeling van de oude schuur volgde. Het oude plankier in de eerste doorrit van de schuur werd vrijgelegd. In de tweede doorrit werd een bakstenen paadje aangelegd. Binnen de muren van de schuur werd een border met oude variëteiten van vaste planten en een kruidentuin aangelegd. Aan de zuidwestzijde werd een tuin met oude rozen aangelegd en daarnaast een moestuin, omzoomd met een haag uit Spaanse aak. Ook het plankier als overblijfsel van de zomerkeuken ten noorden van de hoeve werd met een haag afgeboord.

Daarnaast werden de boomgaarden opnieuw aangelegd. Op de hoge boomgaard stonden nog enkele oude peregobomen, op de grote lage boomgaard in het noorden stonden nog enkele appelbomen. De hoge boomgaard werd naar een plan van de Nationale Boomgaardstichting aangevuld met hoogstammen met oude rassen. Deze boomgaard werd zoals historisch gebruikelijk omringd met een meidoornhaag. Een gelijkaardige haag is terug te vinden bij de hoeve op Wijlegem 4. De historische lindebomen, die op een gevaarlijke manier waren opgeschoten, werden in die tijd al een eerste maal teruggezet op hun knotten.

De boomgaard op het noorden werd aangevuld met hoogstammen van oude appelrassen, opnieuw op voorstel van de Nationale Boomgaardenstichting. Aan de oostzijde kreeg deze boomgaard een beplanting met knotessen, in spiegelbeeld van de historische rij knotessen van Wijlegem 4. Aan de kant van Wijlegem 1 was er nog 1 knotes bewaard gebleven op het moment van de restauratie. Een omgewaaid notenboom werd vervangen. Aan de westzijde werd de appelboomgaard omzoomd met knotwilgen, zoals ook naast de Wijlegembeek even verderop.

Naast het bakhuis werd een bosje met vijf iepen aangeplant om de wind te breken in geval van storm.

3.INVENTARIS VAN ERFGOEDELEMENTEN

3.1.plannen

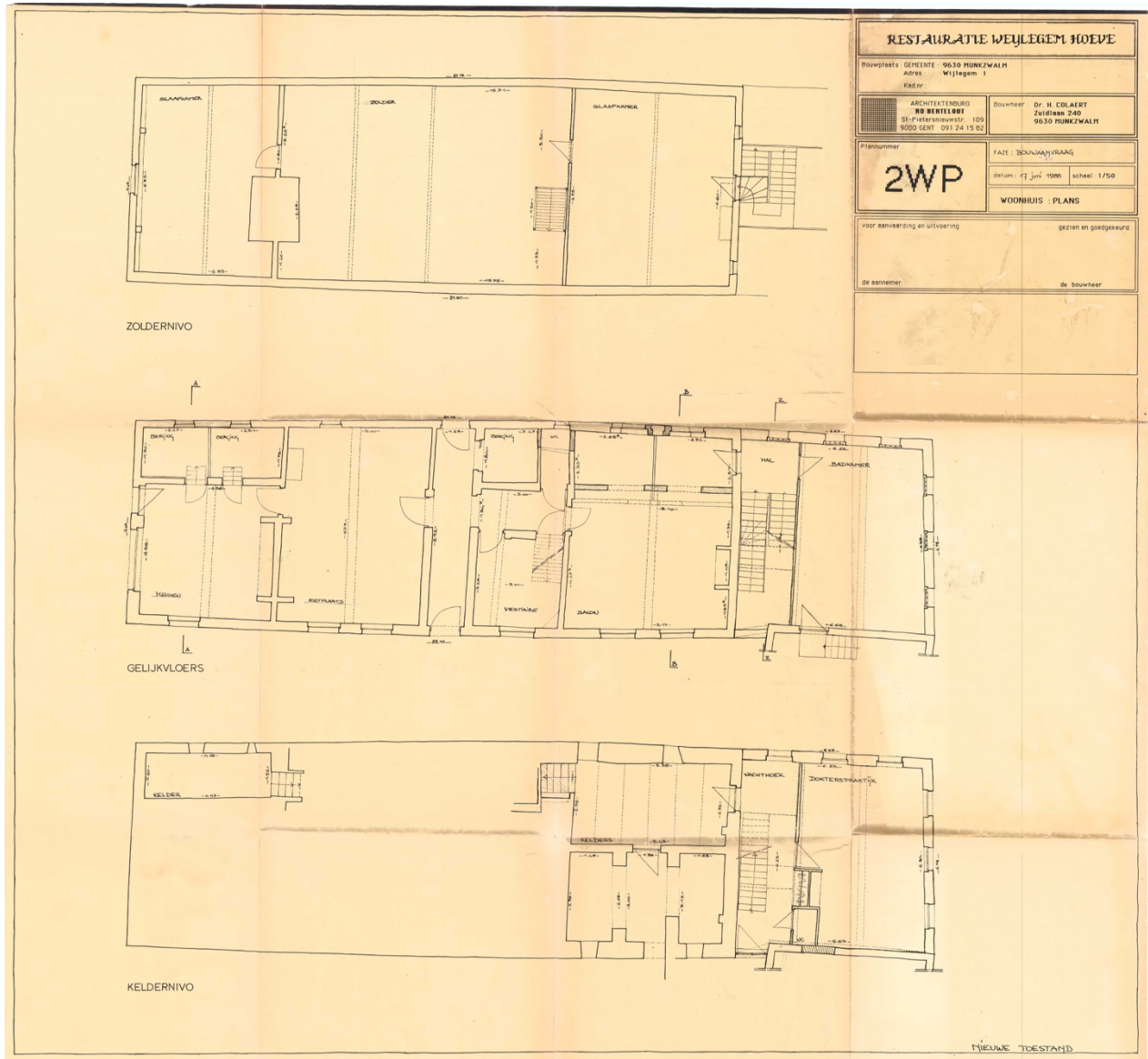

Foto 1 : grondplannen woonvleugel na restauratie (bron : architectenburo Berteloot, Gent)

Foto 3 : de Vinkemolen, met op de achtergrond de daken van de hoeve en de toren van de kapel (in restauratie).

Foto 4 : de hoeve, benaderd vanaf de Franskouter

Foto 5 : de kapel (in restauratie), met op de achtergrond de daken van de twee hoeves

Foto 6 : de kapel (in restauratie), met voor de kerkhofmuur de schandpaal

Foto 7 : het hof te Wylegem - straatgevel

Foto 8 : het hof te Wylegem - noordgevel

3.3. beschrijving inventaris onroerend erfgoed

De hoevesite is opgenomen in de inventaris van het onroerend erfgoed, met nummer ID 45352.
De beschrijving luidt als volgt

Voorheen gesloten hoeve, na sloop van de westvleugel uit het eerste kwart van de 18de eeuw, in U-vormige opstelling met bakstenen gebouwen onder zadeldaken rondom heraangelegd, deels gekasseid en deels beplant binnenerf.

Ten oosten, aan de straatzijde, bakstenen bedrijfsgebouw van tien traveeën met stallen en geaccentueerde erftoegang onder overstekend zadeldak (pannen), gestut door drie gemetste steunberen. Gereconstrueerde rondboogpoort in gepleisterde omlijsting met gebogen waterlijst en geflankeerd door mijterboogvormige bepleisterde beeldnisjes, daterend van de renovatiewerken. Witgeschilderde erfgevel met groengeschilderde deuren. Houten ankers.

Ten noorden, gerestaureerd woonhuis van acht traveeën onder zadeldak (riet en pannen) met drie dakkapellen, in kern uit de 18de eeuw, doch huidig voorkomen daterend van de historiserende restauratie. Nu roodgeschilderde bakstenen erfgevel naar het zuiden gericht. Nieuwe houten kruiskozijnen met roedeverdeling en diefijzers en luiken in witgepleisterde vlakke omlijsting; groen en wit geschilderd houtwerk. Deur met vierkant bovenlicht gevat in omlijsting van gesinterde en rode baksteen met neuten, oren en kroonlijstje. Keldergaten onder oostelijke travee. Westelijke zijgevel roodgeschilderd met groengeschilderd houtwerk van deur en vensters. Wit geschilderde achtergevel op gepikte plint met gemarkeerde deuromlijsting en twee keldervensters onder opkamervenstertjes in de westelijke travee. In de oostelijke hoek tussen boerenhuis en stallen, wederopgebouwd wit geschilderd aanbouwsel van anderhalve bouwlaag onder pannendak, geïncorporeerd bij het gerestaureerde boerenhuis.

Interieur. Twee afzonderlijke overwelfde kelders onder beide uithoeken van het oorspronkelijke huis, ten zuidoosten met troggewelven met houten balken. Sporen van vroegere vakwerkbouw in stijl en regelwerk. Bewaarde samengestelde balklaag met versierde moerbalken, vermoedelijk uit de 18de eeuw. Twee rug-aan-rug geplaatste schouwen, in de keuken, de vroegere slaapkamer, nu bekleed met wandtegels. Rechts kamer, nu salon, heringericht in rococostijl met nieuwe rococoschouw en bepleisterd plafond versierd met behouden wapenschild van de Sint-Pietersabdij voorzien van mijter, staf en drie sleutels.

Ten zuiden, zijdelings op de straat en tegenover het huis, verbouwde stallen, op baksteen in straatpuntgevel gedateerd 1879.

Ten noordwesten, alleenstaand bakhuis met lemen oven, toegevoegd bij de renovatie van de hoeve.

De 2 lindes zijn opgenomen in de inventaris van de houtige beplantingen, met nummer ID 130158
De beschrijving is als volgt

Dicht bij het kruispunt van Kouteren met Wijlegem staan twee zéér oude lindes op het erf van de 18de-eeuwse Wijlegemhoeve. Deze abdijhoeve ontstond aan het begin van de 15de eeuw.

De lindebomen zijn aan de basis met een tak aan elkaar verbonden wat doet vermoeden dat ze oorspronkelijk deel waren van de afsluitingshaag bij het erf. Op de kabinetskaart van de Ferraris (1770-1778) staat de hoeve immers afgebeeld met rondom een omhaagde boomgaard, een landgebruik dat tot in de jaren 1960 behouden blijft. De lindes staan ook dicht bij een erftoegang en bleven dus vermoedelijk behouden om een oude toegang te begeleiden als welkomstboom. Dit is een zeer oude traditie waarbij men geloofde dat door de zuiverende werking van de lindebomen de bewoners op het erf beschermd werden van kwade invloeden.

Het zijn twee Hollandse lindes met stamontrekken van circa 4 en 5,5 meter. Ze worden periodiek en traditioneel gesnoeid als gekandelaarde boom. Dit wijst er op dat het snoeihout werd gebruikt als brand-, gerief- en constructiehout en dat de snoei ook benut geweest is in functie van loofvoeding.

Men beweert dat er aan de straatzijde bij de bomen een veldkruis zou hebben gestaan.

3.4. beschrijving van de gebouwen op de site

3.4.1 algemeen

De voormalige hoeve heeft 3 vleugels:

- de noordelijke vleugel met het woonhuis
- de oostelijke vleugel (// met de straat) met centraal de poortdoorgang en links en rechts kleinere stallen en bergingen
- de zuidelijke vleugel met de grote stallen, een gedeelte van deze vleugel werd bij de restauratie als atelierruimte ingericht

De westelijke vleugel verdween na een brand in de jaren '50. De contouren van dit volume werden in de tuinaanleg met taxushagen gevisualiseerd.

Ten noordwesten van de hoeve staat een vrijstaand bakshuis met lemen oven.

3.4.2 de oostvleugel

De oostvleugel telt 10 traveeën. Centraal bevindt zich de overdekte poortdoorgang, links en rechts zijn er stallen.

Het gebouw heeft een zadeldak, bedekt met rode boomse pannen.

De gevel aan de straatzijde is opgetrokken in roodbruin baksteenmetselwerk, gesteund door 3 gemetselde steunberen. Op de hoek die aansluit bij de woning zijn de hoekblokken bepleisterd.

Centraal in de gevel bevindt zich de poortdoorgang, onder een rondboog, met gepleisterde omlijsting. Links en rechts van de poort zijn er 2 beeldnissen. De houten poort is groen geschilderd en heeft een rijkelijk gedetailleerde makelaar. De poortdoorgang en de poort werden bij de restauratie gereconstrueerd op basis van oude foto's.

Rechts van de poort zijn er een aantal rechthoekige gevelopeningen, die voor de verluchting van de stallen zorgden.

De gevelankers zijn in ijzer. Het pannendak heeft een kleine dakoversteek, zonder goten.

Foto 9 : straatgevel oostvleugel – zuidelijke helft & straatgevel zuidelijke stallen

Foto 10 : straatgevel oostvleugel – centrale poort en noordelijke helft

De poortdoorgang en de gevel aan de erfzijde zijn wit geschilderd. Hierin bevinden zich 3 staldeuren en enkele luikjes. De staldeuren zijn eenvoudige, beplankte deuren, geschilderd in groen. Er is een grote dakoversteek, ondersteund door hondjes. Er zijn geen dakgoten. In het deel ten noorden van de poort bleven enkele houten gevelankers bewaard, in het deel ten zuiden zijn de ankers in ijzer.

Foto 11 : erfgevel oostvleugel

Foto 12 : poortdoorgang

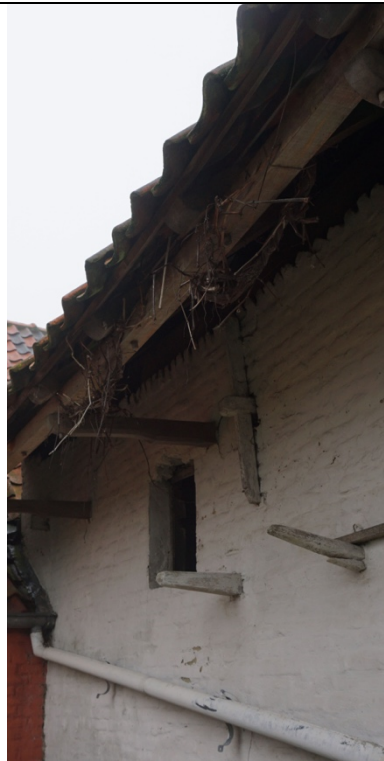

Foto 13 : detail dakoversteek en houten gevelanker

Links en rechts van de doorgang bevinden zich stallen, die momenteel gebruikt worden als bergingen. De muren zijn in zichtbaar baksteenmetselwerk (deel ten noorden van de poort) en in wit geschilderd baksteenmetselwerk (deel ten zuiden van de poort). De vloeren bestaan uit kasseien en baksteen.

Foto 14 : interieur noordelijke stal

Foto 15 : interieur zuidelijke stal

De dakstructuur, met spanten, gordingen en kepers is bewaard. De pannen zijn herlegd bij de restauratie, er is geen onderdak.

In het zuidelijk deel is er een verdiepingsvloer, opgebouwd uit kinderbalken en een aantal losliggende planken.

De voederbakken zijn bewaard.

3.4.3 de zuidvleugel

De zuidvleugel telt 11 traveeën. In deze vleugel bevonden zich de stallen. Het gebouw liep zware schade op bij een brand in de jaren '50, waarbij oa het dakgebinte verloren ging. Ook aan de vloerroostering is er brandschade te zien.

Het gedeelte aan de straatzijde wordt gebruikt als bergruimte, in het westelijke helft werd bij de restauratie een atelierruimte ingericht.

Het gebouw heeft een zadeldak, bedekt met rode Boomse pannen. Bij de restauratie in de jaren '90 kreeg het dak opnieuw zijn oorspronkelijke hoogte en werd de volledige dakconstructie vernieuwd.

De topgevel aan de straatzijde en de zuidelijke gevel zijn opgetrokken in roodbruin baksteenmetselwerk.

Aan de zuidzijde is een afdak aangebouwd, de constructie steunt op 5 metselwerk kolommen.

Foto 16 : zuidgevel zuidelijke vleugel

In de straatgevel is er op het gelijkvloers een raamopening, dichtgemaakt met een plaat en op de verdieping een luik. De dorpels zijn in hout, de lintelen zijn rollagen in baksteen.

Het zuidelijk dakvlak heeft een kleine dakoversteek, er zijn hanggoten in zink aangebracht.

In de zuidgevel bevinden zich een schuifpoort, twee staldeuren en 2 vierkante raamopeningen, met een rollaag en dorpel in baksteen.

In het tweede deel van de zuidgevel werden bij de restauratie nieuwe raamopeningen toegevoegd, de gevelopeningen zijn omrand door pleisterwerk, geschilderd in een beige kleur.

Het schrijnwerk is geschilderd in een groene kleur, de mastiek is wit geschilderd.

Foto 17 : zuidgevel atelier

De westgevel en de noordgevel (erfzijde) zijn wit geschilderd.
Ook hier is er een kleine dakoversteek, er werden geen goten aangebracht.

In de westgevel werden bij de restauratie nieuwe openingen gemaakt, ifv de herbestemming als atelier.
In de noordgevel zijn er de grote schuurpoort met houten linteel, 2 staldeuren en 2 raamopeningen, onder rollagen. De ramen hebben luiken. Alle schrijnwerk is uitgevoerd in hout en groen geschilderd.

Foto 18 : noordgevel zuidelijke vleugel

Tegen de gevel is een klein volume aangebouwd, dat naar verluidt toegang gaf tot de kelders onder het gebouw. De kelders zijn verdwenen.

De gevelankers zijn in ijzer en zwart geschilderd.

In het deel aan de straat bleef het interieur van de stallen bewaard, de vloer is in beton, de wanden zijn opgetrokken in wit geschilderd baksteenmetselwerk. De verdiepingsvloer is een houten roostering, uitgevoerd in timmerhout, waarop een populieren plankenvloer ligt. Een eenvoudige open steektrap geeft toegang tot de zolder.

In het atelier gedeelte is deze houten roostering wit geschilderd. De wanden zijn bepleisterd en geschilderd en er ligt een nieuwe vloer in Boomse tegels.

3.4.4 de noordvleugel

De noordvleugel telt 8 traveeën. Aan de straatzijde is er een volume van anderhalve bouwlaag tegen aan gebouwd.

In de noordvleugel is het woonhuis ingericht.

Het gebouw heeft een zadeldak, bedekt met riet. De 4 onderste rijen zijn gedekt met pannen. In het zuidelijk dakvlak zijn er 3 dakkapellen met houten schrijnwerk, groen geschilderd. Aan de zuidzijde is er een grote dakoversteek, aan de noordzijde komen de pannen maar net voorbij de vertanding in de gevel. Er zijn geen dakgoten.

Het dak van het gebouw aan de straat is gedekt met rode boomse pannen.

De erfgevel is rood geschilderd. Er zijn 6 identieke raamopeningen, met houten kruiskozijsen, diefijzers en luiken. De bovenlichten zijn uitgevoerd in glas in lood. De raamopeningen zijn omrand met een gepleisterde vlakke omlijsting.

De deur heeft een vierkant bovenlicht en is gevat in een omlijsting van gesmoord en rode baksteen.

In de oostelijke travee bevinden zich 2 keldergaten en in de hoek met de oostelijke vleugel een deur die toegang geeft tot de bureauruimte.

Foto 19 : zuidgevel woonhuis

De westelijke zijgevel is rood geschilderd. Er is een deur in 2 delen, met rondboog. Rechts van de deur is een identieke raamopening als deze in de zuidgevel. Raam en deur zijn gevat in een bepleisterde omlijsting. Op de verdieping is er een blokraam, met houten tralies.

Foto 20 : westgevel woonhuis

Foto 21 : noordgevel woonhuis

De noordgevel is wit geschilderd, met een zwarte plint. De ramen zijn uitgevoerd met blokkaders, of uitgevoerd met houten linteel en dorpel. Ze zijn voorzien van tralies en luiken. Tegenover de voordeur bevindt zich een tweede deur, onder rondboog en omlijst met rode en gesmoorde baksteentjes.

Foto 22 : noordgevel woonhuis

Ook de gevels van de aanbouw zijn wit geschilderd. Zowel in de noordgevel als in de oostgevel zijn er op het gelijkvloers 3 blokkramen met tralies en luiken, onder een rollaag. Daarboven bevinden zich 3 kleinere raampjes, eveneens met tralies.

Foto 23 : oostgevel woonhuis

In de volledige woonvleugel is het schrijnwerk geschilderd in groen en wit. De gevelankers zijn in staal en zijn geschilderd in de kleur van de gevel.

Onder de woning bevinden zich 2 kelders. In de woning zijn talrijke oorspronkelijke interieurelementen bewaard, zoals de 2 rug aan rug geplaatste haarden, de houten vloerroosteringen met versierde moerbalken en het bepleisterd plafond versierd met wapenschild van de Sint-Pietersabdij voorzien van mijter, staf en drie sleutels. Ook de historische dakconstructie is bewaard. Voor een uitgebreide beschrijving van het interieur wordt verwezen naar bijlage 4.

3.4.5 het bakhuis

Ten westen van de hoevegebouwen staat een bakhuis met lemen oven. De muren zijn opgetrokken in rood bruine baksteen, het zadeldak is bedekt met rode Boomse pannen. De deur, het raampje en zolderluik zijn uitgevoerd in hout en groen geschilderd.

De oven is op traditioneel ambachtelijke wijze in leem uitgevoerd.

In het gebouwtje ligt een blauw gesmoorde tegelvloer, de wanden zijn bepleisterd en geschilderd. Het plafond is opgebouwd uit moer- en kinderbalken, waarop een plankenvloer ligt.

Foto 24 : bakhuis

Foto 25 : interieur bakhuis

3.5. beschrijving van de tuin

De totale oppervlakte van het terrein omvat 1.36 hectare.

Bij de restauratie werd ervoor geopteerd voor een maximaal herstel van de historische situatie, voor zover deze nog aan te tonen viel, aangevuld met nieuwe elementen in harmonie met de bestaande historische gegevens. Tot voor de restauratie waren grote delen van het terrein gebruikt door de laatste pachter die er als loonwerker zijn machines stalde.

Foto 26 : site voor restauratie, met op de voorgrond de restanten van de vroegere boomgaard

Voor de nieuwe elementen werd ook inspiratie gehaald uit de onmiddellijke omgeving, elementen die bij de hoeve nr 1 verdwenen waren, waren soms nog wel aanwezig in de hoeve nr 4.

Het terrein omvat:

- het binnenplein van de hoeve, met de aanpalende bloementuinen
- de nutstuin
- de hoge boomgaard met welkomstlinden
- de weide met het bakhuis
- de grote noordelijke boomgaard

Foto 27 : recente luchtfoto

De verschillende delen van de tuin worden van elkaar gescheiden door hagen, kastanje houten afsluitingen en houten weidepoortjes.

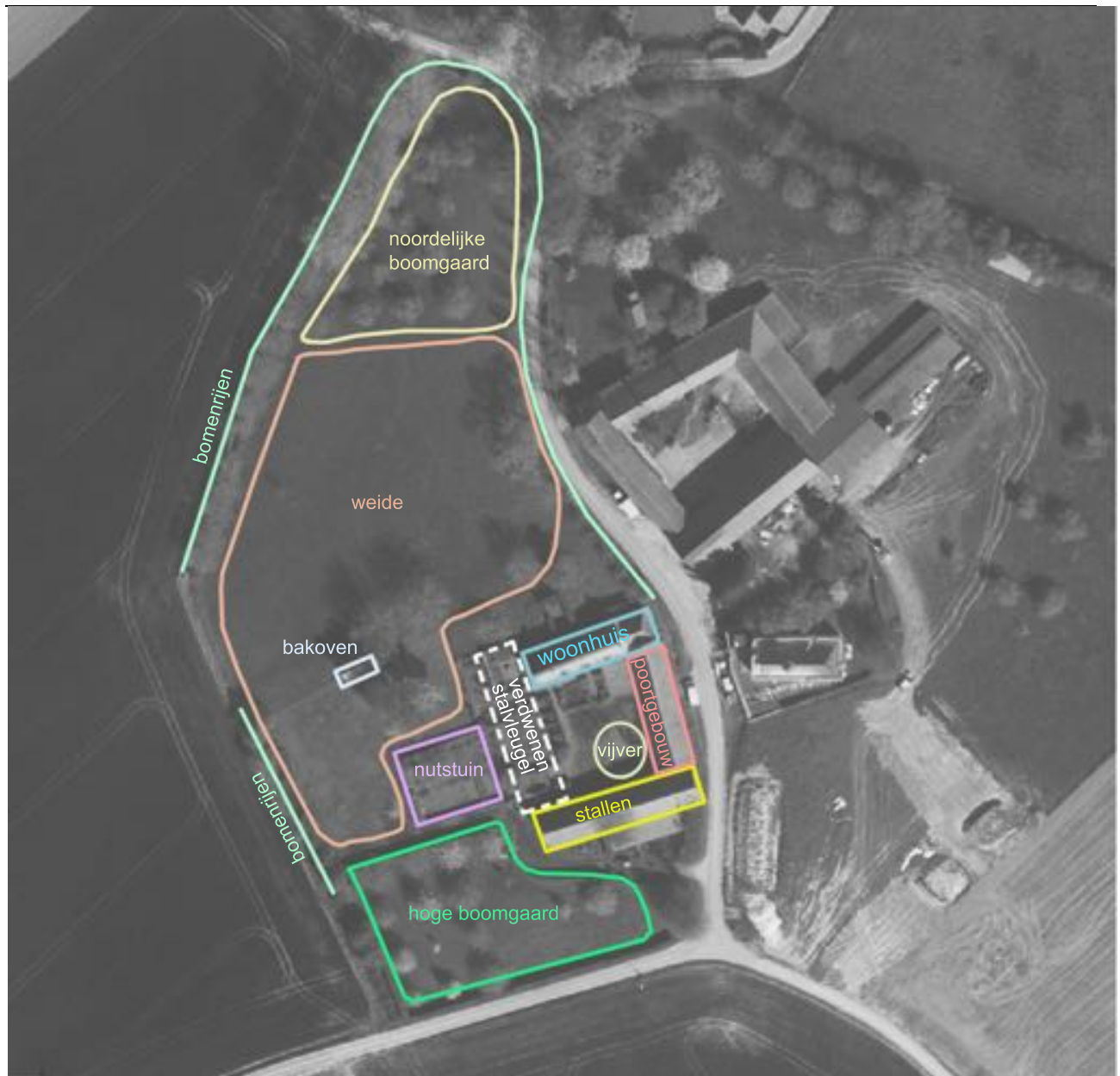

Foto 28 : schema tuin met aanduiding van de verschillende gebouwen en delen in de tuin

3.5.1 het binnenplein

Het binnenplein is een typisch binnenplein van een achttiende eeuwse abdijhoeve; een 'plas' ter vervanging van een centrale mesthoop, een notenboom ter bestrijding van de muggen in het centrum, een traditioneel knopentuintje met een haag in haagbeuk eromheen.

De oorspronkelijke verharding, zoals te zien is op de hiernavolgende foto's, werd vrijgelegd en waar nodig hersteld en aangevuld. De poortdoorgang is verhard met kasseien. Zowel tegen het woonhuis als tegen de stallen en schuur ligt een verharding in baksteen. Er werden geen nieuwe paden aangelegd.

Foto 29 : tijdens de restauratie met voor de woning de oorspronkelijke verharding

Foto 30 : oorspronkelijke verharding thv de poortdoorgang

Foto 31 : verharding in baksteen tegen zuidgevel woning Foto 32 : verharding in vroegere doornit schuur

Op de plaats waar de vroegere mesthoop lag, is een kleine poel. Centraal op de binnenplaats is een notelaar aangeplant. Voor het woonhuis werd een kleine formele tuin aangelegd in buxus, omrand door haagbeuk.

Foto 33 : het erf met de poel en de notelaar

Naast het binnenplein waren bij de restauratie de fundamenteën en een aantal lage restanten van muren van de in 1954 afgebrande vierde vleugel van de boerderij vrijgekomen. Ter hoogte van de keuken staan er nog stukken van de muren recht.

Foto 34 : binnenkoer tijdens de restauratie met zicht op de funderingen van de afgebrande vleugel

Het volume van de verdwenen vierde vleugel is weer opgeroepen door de muren te consolideren en aan de binnenkant ervan een taxus haag aan te planten die ook de indeling van de oude schuur volgt. Het oude plankier in de eerste doorrit van de schuur is vrijgelegd, in de tweede doorrit van de schuur is een bakstenen paadje aangelegd. Binnen de muren van de schuur is een border met oude variëteiten aan vaste planten en een kruidentuin aangelegd.

Foto 35 : het erf met de formele tuin in buxus en de contouren van de vroegere schuur in taxus

Foto 36 : taxushagen omzomen de vroegere schuur

Ten noorden van het woonhuis is een haag in hulst aangeplant. Deze maakt de afscheiding met de grote boomgaard en weide en boordt het plankier als overblijfsel van de zomerkeuken ten noorden van de hoeve af.

3.5.2 de nutstuin

Ten westen van de afgebrande schuur is er enerzijds een tuin met oude rozen en anderzijds een moestuin die omzoomd is met een haag in Spaanse aak. In de moestuin staan ook enkele kriekenbomen.

Foto 37 : de rozentuin, met zicht op de iepen bij het bakhuis

Foto 38 : de moestuin

3.5.3 de hoge boomgaard met de linden

Ten zuiden ligt de hoge boomgaard, met aan de straat de historische linden, welke opgenomen zijn in de inventaris van het houtig erfgoed (zie 3.3).

In overleg met de Nationale Boomgaardenstichting werd er een groep hoogstam fruitbomen heraan geplant., hoofdzakelijk oude variëteiten van kersen, appels, peren en pruimen. Deze boomgaard werd omringd met een meidoornhaag.

De boomgaard wordt door schapen begrasd.

Foto 39 : de welkomstlinden

Foto 40 : de hoge boomgaard

3.5.4 de weide met bakhuis

Iets lager qua niveau kwam er een kleine weide met het historische bakhuis. Hier werd een groep iepen aangeplant en aan de westkant een rij knotessen. De berm naar de aangrenzende velden werd beplant met vlieren en diverse wilde struiken.

In het bakhuis werd een bijenkorf en een uilenbak aangebracht. Jaarlijks nestelt een koppel kerkuilen in de bak. De weide wordt door schapen begraaasd.

Foto 41 : het bakhuis met de groep iepen als bescherming tegen de wind

3.5.5 de grote noordelijke boomgaard

Ten noorden van de hoeve werden in de grote boomgaard, in overleg met de nationale boomgaardenstichting, de bestaande oude appelbomen verder aangevuld met jonge exemplaren. Aan de westzijde werden knotwilgen aangeplant en enkele populieren, aan de oostzijde een rij knotessen. Deze knotessen vormen samen met de knotessen van het Hof te Wylegem aan de andere kant van de straat een dreef.

De grote boomgaard wordt begraaasd door de runderen van het Hof te Wylegem.

Foto 42 : de noordelijke boomgaard

Foto 43 : de knotessen langs de noordelijke boomgaard

3.6. diagnosenota gebouwen

De hoevesite werd in de jaren '90 volledig gerestaureerd. Algemeen zijn de gebouwen in goede staat, maar zijn er onderhoudswerken nodig.

De geschilderde gevels zijn bemost en vervuild. De verf is plaatselijk los gekomen. Ook aan de bepleisterde vlakken rond ramen en deuren is er plaatselijk schade.

De schade is het meest uitgesproken bij de westgevels, zowel van atelier als van woning. Omdat op deze gevels de verflagen ook bijdragen tot de slagregendichtheid van de gevels, treedt er als gevolg van de slechte staat van de afwerkklagen, ook waterinfiltratie in het interieur op. Plaatselijk is er ook schade aan het voegwerk.

Foto 44 : schadebeeld westgevel

Foto 45 schadebeeld steunberen

De gevels in zichtbaar baksteenmetselwerk zijn in goede staat, met uitzondering van de steunberen aan de straatzijde, waarvan het metselwerk los gescheurd is.

De pannen daken zijn in goede staat. Het rieten dak is bemost en de deklaag van het riet is verweerd.

Het verfwerk van het buitenschrijnwerk staat schraal, het schrijnwerk heeft een onderhoudschilderbeurt nodig. De ramen in de westgevels (zowel van atelier als van woonhuis) en een aantal ramen in de noordgevel zijn rot en moeten vernieuwd worden.

De interieurs zijn algemeen in goede staat, behalve op die plaatsen waar er tgv regendoorslag waterinfiltratie opgetreden is. Dit zijn de westgevels van woonhuis en atelier, de noordgevel thv de opkamers en het salon, en thv de dakkapellen.

In het salon is er als gevolg van het vocht ook plaatselijk schade aan het behangpapier en aan de marmerimitatie.

Foto 46 : schade tgv waterinfiltratie in atelier

Foto 47 : schade aan marmerschilering op tabletten

In het salon worden een reeks barsten opgemerkt in het bepleisterde plafond, ter hoogte van de moerbalk.

Foto 48 : barsten in plafond salon

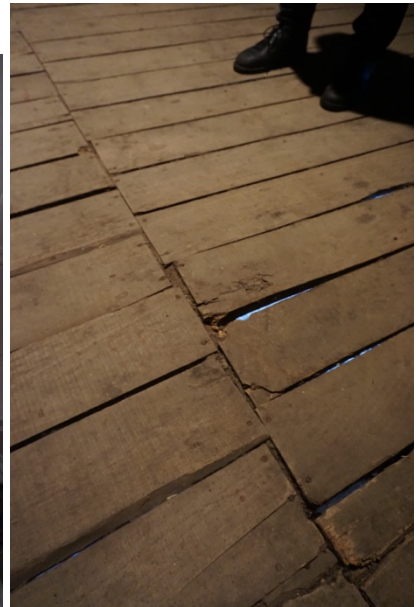

Foto 49 : aantasting plankenvloer zolder stal

De zoldervloer in de zuidelijke stallen is verzwakt door houtaantasting.

4. BESCHRIJVING ERFGOEDWAARDEN

4.1 historisch architecturale waarde

Bij MB van 10 juni 1999 werd de hoeve beschermd omwille van zijn artistieke en historische waarde.

De motivatie van de bescherming is als volgt:

Het algemeen belang wordt gevormd door de historische waarde van de in oorsprong middeleeuwse, in de 17de en 18de eeuw herbouwde hoeve, tot de late 18de eeuw eigendom van de Sint Pietersabdij te Gent, met deels gekasseid, deels als tuin aangelegd binnenerf waarrond drie bakstenen, onder zadeldak geplaatste vleugels zijn gegroepeerd, waarvan deze aan de straatzijde en het woonhuis nog tot de 18de eeuw opklimmen. De woning bevat nog talrijke oorspronkelijke 18de eeuwse elementen, zoals een veelkleurige bakstenen deuroplijsting, houten blokkramen, houten balkenzolderingen met versierde moerbalksleutels en kinderbalken, een grote keukenhaard met wandtegeltjes en een in rococostijl aangeklede woonkamer met rococo haard en bepleisterde, versierde plafonds waarin het wapenschild van de Gentse Sint-Pietersabdij is verwerkt.

foto 1 woonhuis

foto 2 bijgebouwen rond erf

foto 3 veelkleurige baksteen deuroplijsting

foto 4 blokkramen

De site werd pas na de restauratie beschermd. Bij de restauratie werd er geopteerd voor een maximaal herstel van de historische situatie, voor zover deze nog aan te tonen viel en verder voor een invulling met nieuwe elementen in harmonie met de bestaande historische gegevens. Een aantal elementen, details en tuinonderdelen die in Wijlegem 1 verloren gegaan waren, waren nog wel te vinden in de hoeve op Wijlegem 4, wat een historisch verantwoorde reconstructie mogelijk maakte.

Niet alleen de gebouwen, maar ook het deels gekasseide, deels als tuin aangelegde binnenplein werd in de bescherming opgenomen.

Er werd in de bescherming geen onderscheid gemaakt tussen authentieke elementen en de duidelijk vernieuwde / gekopieerde elementen.

foto 5 balkenlaag met versierde moerbalk

foto 6 plafond met wapenschild

4.2 andere erfgoedwaarden

4.2.1 historisch – landschappelijke waarde

De twee boerderijen, de St. Margarethakapel, met kerkhof en kerhofmuur en de schandpaal vormen binnen het open agrarische landschap een uitzonderlijk ensemble. Binnen de site zijn ook nog een aantal merkwaardige bomen en aanplantingen bewaard. Er is ook een krachtige bron die het begin vormt van de Wijlegembeek.

Op korte afstand staat in het landschap de gereconstrueerde Vinkemolen die de verloren gegane Franskoutermolen vervangt en een bijkomende troef is voor de site en voor het landschap.

De tuin werd bij de restauratie op een historisch onderbouwde manier heraangelegd, vertrekkende van de nog aanwezige elementen (bewaarde fruitbomen in hoge en lage boomgaard, bewaarde lindes en knotes langs de straat) en aangevuld met een streekeigen beplanting, zoals deze vaak bij hoeves voorkwam (hagen en bomenrijen als bescherming voor de wind en voor nutshout, hoogstam fruitbomen, moestuin en kruidentuin, grasland, ...).

foto 7 Wijlegemhoeve met 2 welkomstindes

foto 8 Wijlegemhoeve

foto 9 de noordelijke boomgaard met op de achtergrond de molen

foto 10 de dreef met knotessen

4.2.2 archeologische waarde

Bij de restauratiewerken werd aan de noordzijde van de hoeve een grote hoeveelheid middeleeuwse scherven gevonden, wellicht ging het om een afvalput. Naast de twee hoven bestond er een derde hoeve die nog terug te vinden is op de kaart van 1693. Zij bevond zich ten noordwesten van de Wijlegemhoeve. Op de Ferrariskaart van 1769 is deze hoeve verdwenen.

5. VISIE OP BEHEER

5.1 hoofddoelstelling

De hoofddoelstelling is het behoud van de erfgoedelementen, zowel in het landschap, als voor exterieur en interieur van de gebouwen

De volledige site werd gerestaureerd in de jaren '90 en is een privé woning.

In de toekomst worden geen omvangrijke ingrepen of wijzigingen voorzien, dmv regulier onderhoud zal het behoud van de erfgoedwaarden voor de toekomst gegarandeerd worden.

5.2 nevendoelestellingen

5.2.1 het verbeteren van de thermische eigenschappen van de bewoonde gebouwen

De noordvleugel is als woning ingericht. Ook een gedeelte van de zuidelijke stalvleugel wordt verwarmd. Bij de restauratie in de jaren '90 was er minder aandacht dan vandaag voor het energetisch aspect. De daken werden niet of nauwelijks geïsoleerd, alle schrijnwerk werd uitgevoerd met enkele beglazing. Bij toekomstige onderhoudswerken aan daken en schrijnwerk zal ook getracht worden om de thermische eigenschappen te verbeteren. Hierbij wordt gedacht aan

- het aanbrengen van thermisch isolerende beglazing in schrijnwerk dat vervangen moet worden, oa de ramen in de westelijke gevel van woning en atelier
- het aanbrengen van isolatie in buitendeuren die vervangen worden en het verbeteren van de tocht dichtheid van deze deuren, oa voor de westelijke keukendeur
- het aanbrengen van dakisolatie in de bewoonde ruimtes

5.2.2 het herbestemmen van het westelijke deel van de zuidelijke vleugel

In het westelijke deel van de zuidelijke stalvleugel werd bij de restauratie in de jaren '90 een atelierruimte ingericht. Het atelier wordt op dit moment niet meer gebruikt en staat leeg.

Er wordt aan gedacht om in de toekomst deze ruimtes opnieuw een bestemming te geven, hetzij als kantoorruimte, hetzij als (conciërge)woning. Ook het westelijk deel van de zolder zou in de woning geïntegreerd kunnen worden. Er wordt ook overwogen om de gevelopeningen in de westelijke gevel aan te passen, zodat er vanuit de (leef)ruimte een rechtstreekse toegang tot de tuin mogelijk is.

5.2.3 de aanleg van een individuele waterzuiveringsinstallatie

De woning is niet aangesloten op een straatriolering waarvoor een collectieve waterzuivering voorzien wordt. Dit betekent dat op termijn wellicht de aanleg van een individuele zuiveringsinstallatie verplicht zal worden. Er wordt gedacht aan de aanleg van een rietveld, eventueel in combinatie met een veepoel.

Als locatie wordt er gedacht aan de noordelijke weide, tegen de straat. Deze plek ligt lager van de woning, zodat een gravitaire afwatering naar het rietveld mogelijk is.

figuur 1 : mogelijke inplanting rietveld en veepoel

5.3 motivatie ZEN erfgoed

De twee lindes op de hoek van het perceel (opgenomen in de inventaris landschappelijk erfgoed – houtige beplanting onder ID 130158) dienen beschouwd te worden als ZEN erfgoed. De eigenaar heeft geen opbrengst of nut bij het gebruik of beheer ervan.

6. OPSOMMING VAN DE WERKZAAMHEDEN

Hieronder wordt een niet limitatief overzicht gegeven van de te verwachten instandhoudings-, onderhouds- en restauratiewerken die noodzakelijk zijn om de beoogde beheersdoelstellingen te bereiken. Onvoorzienbare werken, zoals na stormschade of vandalisme, ... kunnen niet op voorhand ingeschat worden en zijn niet opgenomen in het overzicht.

Enkel die werken die betrekking hebben op het monument worden vermeld; er wordt dus geen melding gemaakt van noodzakelijke werken ivf de bestemming of van technieken.

6.1 tuin

In functie van het verdere onderhoud van de tuin zijn er een reeks terugkerende maatregelen nodig. Daarnaast zijn er op korte termijn een aantal éénmalige (herstellings) werken noodzakelijk, zoals oa het vernieuwen van een aantal weidepoortjes en een snoeibeurt voor de fruitbomen.

Voor de terugkerende onderhoudswerkzaamheden aan tuin en landschap wordt gevraagd om de premie volgens de lijst van forfaitaire werkzaamheden te verrekenen, de betreffende hoeveelheden zijn opgenomen in bijlage 2

aard der werken	éénmalig	terugkerend	vrijstelling toelating	premie- gerechtigd	forfaitair verrekend
snoeien hazelaarhaag (straatzijde)		1x/jaar	x	x	x
snoeien meidoornhaag (rond hoge boomgaard)		2x/jaar	x	x	x
snoeien haag in Spaanse aak (rond moestuin)		2x/jaar	x		
snoeien taxushaag (omtrek oude stalvleugel)		1x/jaar	x		
snoeien hulsthaag (ten noorden van de woning)		1x/jaar	x	x	x
vormsnoei buxus (binnenkoer)		1x/jaar	x		
vormsnoei haagbeuk en meidoorn (binnenkoer)		2x/jaar	x		
regulier beheer van knotessen (rond noordelijke boomgaard)		5 jaarlijks	x	x	x
regulier beheer van knotwilgen (rond noordelijke boomgaard)		5 jaarlijks	x	x	x
regulier beheer van iepen		5 jaarlijks	x		
maken van een vrije doorrijhoogte welkomstlinden (ZEN) *		1x/jaar		x	
verwijderen van opslag aan de stamvoet en wilde scheuten welkomstlinden (ZEN) *		1x/jaar		x	
structureel onderhoud welkomstlinden (ZEN) *		10 jaarlijks of ad hoc		x	
maaien van gazon, oprapen van maaisel (binnenkoer en strook ten noorden van woonhuis)			x		

verwijderen met bosmaaier van netels en distels in de boomgaarden	2x/jaar	x	x	x
begrazing boomgaarden en weide – extensieve begrazing		x	x	x
bestrijden van onkruid op paden met onkruidbrander	4x/jaar	x	x	x
heraanleg paden	x		x	
restauratiesnoei fruitbomen	x	x	x	x
onderhoudssnoei fruitbomen	3 jaarlijks	x	x	x
planten van hoogstamfruitbomen (vervangen afgestorven bomen)	x	x	x	x
plaatsen van boomkorven type schapen	x	x	x	x
vernieuwen van weidepoorten	x	x	x	x

* werken aan ZEN erfgoed worden uitgevoerd door erkend boomverzorger

6.2 gebouwen - exterieur

In functie van het verdere onderhoud van de gebouwen zijn er een reeks terugkerende maatregelen nodig, welke in hoofdzaak betrekking hebben op onderhoudsschilderwerk. Daarnaast zijn er een reeks éénmalige herstellingswerken. Op korte termijn is dit het vernieuwen / herstellen van het buitenschrijnwerk. Op middenlange termijn zijn er omvangrijke onderhoudswerken aan het rieten dak nodig.

aard der werken	éénmalig	terugkerend	vrijstelling toelating	premie-gerechtigd	forfaitair verrekend
<i>gevels</i>					
<i>gevels in zichtbaar baksteenmetselwerk</i>					
herstel metselwerk steunberen	x			x	
consolidatie fragment oude kelder tegen voorgevel	x			x	
plaatselijk herstel voegwerk		5 jaarlijks		x	
<i>geschilderde gevels</i>					
reinigen gevels		10 jaarlijks		x	
plaatselijk herstel metsel- en voegwerk		10 jaarlijks		x	
herschilderen gevels		10 jaarlijks		x	
<i>daken</i>					
opvolgen houtaantasting en indien nodig uitvoeren houtbehandeling				x	
onderhoudsschilderwerk gevelankers		10 jaarlijks		x	
plaatsen dakisolatie	x				
herstel houtconstructie afdak boven bakoven	x			x	
<i>pannen daken</i>					
vervangen van gebroken / verweerde pannen		2 jaarlijks		x	
aanbrengen van zinken dakgoten (om de verwerking van de gevels te beperken, oa noordgevel huis)	x			x	

vervangen metalen dakraam in traphal door beter isolerend metalen dakraam	x	x	
<i>rieten daken</i>			
behandelen tegen algen		2 jaarlijks	x
groot onderhoud (kammen / bijwerken kale delen)		8 jaarlijks	x
vernieuwen rieten dak	x		x
herstellen dakkapellen, incl nieuw schrijnwerk	x		x
<i>buitenschrijnwerk</i>			
vernieuwen van enkele ramen en deuren	x		x
herstellen van ramen, deuren en luiken	x		x
vervangen van gebroken ruitjes	x		x
onderhoudsschilderwerk		10 jaarlijks	x

6.3 gebouwen - interieur

Als gevolg van regendoorslag door de westgevels en thv de schouwen is er plaatselijk schade in het interieur opgetreden. Hier dient het pleisterwerk plaatselijk hersteld te worden en is onderhoudsschilderwerk nodig. Waterinfiltratie heeft ook plaatselijke schade veroorzaakt aan het behangpapier en het schilderwerk in marmerimitatie.

aard der werken	éénmalig	terugkerend	vrijstelling toelating	premie-gerechtigd	forfaitair verrekend
<i>woonhuis</i>					
plaatselijk herstel pleisterwerk	x			x	
onderhoudsschilderwerk muren en plafonds		10 jaarlijks		x	
reinigen keldermuren	x			x	
plaatselijk herstel voegwerk	x			x	
kaleien keldermuren en plafonds	x			x	
roestwerend behandelen metalen profielen gewelven	x			x	
opvolgen barstvorming pleisterwerk thv moerbalk salon					
herstellen barsten in stuc plafond salon	x			x	
plaatselijk herstel behangpapier salon	x		x		
plaatselijk herstel marmerimitatieschildering salon	x			x	
herstellen plankenvloer bureel	x			x	
plaatselijk herstel plankenvloer zolder (enkele verzwakte planken)	x			x	
<i>zuidelijke stalvleugel</i>					
plaatselijk herstel pleisterwerk atelier	x			x	

onderhoudsschilderwerk muren en plafonds	10 jaarlijks	x
vernieuwen plankenvloer zolder	x	x

7. VOORSTEL OPVOLGING & EVALUATIE

De éénmalige herstellingswerken en de terugkerende onderhoudswerken worden gefaseerd en uitgevoerd met de financiële steun van erfgoedpremies.

Tijdens de uitvoering van de werken zullen de werfverslagen door de ontwerper per mail aan de erfgoedconsulent overgemaakt worden, zodat de voortgang van de werken gevolgd kan worden. Indien er geen ontwerper aangesteld is, zal de eigenaar de erfgoedconsulent per mail op de hoogte houden van de voortgang van de werken. Bij elke fase zal bij het beëindigen van de werken een verslag over de werken, incl foto's overgemaakt worden. Het verslag wordt opgemaakt door de ontwerper (indien deze aangesteld was) of door de aannemer die de werken uitgevoerd heeft. Het verslag wordt uiterlijk 6 maand na het beëindigen van de werken door de eigenaar aan onroerend erfgoed overgemaakt.

In periodes waarin er geen restauratie- of onderhoudswerkzaamheden gepland zijn, zal om de 5 jaar een verslag over de toestand van de site en de gebouwen door de eigenaar aan onroerend erfgoed overgemaakt worden.

8. BIJLAGEN

bijlagen	niet van toepassing	bijgevoegd
perimeter van het gebied waarvoor het beheersplan wordt opgemaakt		bijlage 1
lijst van premiegerechtigde werken		bijlage 2
lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating		bijlage 2
lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart		bijlage 1
lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	x	
lijst van onsluitingswerken die in aanmerking komen voor een premie met aanduiding op kaart	x	
lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	x	
lijst van cultuurgoederen die in aanmerking komen voor premie	x	
lijst van premiegerechtigde werken voor een orgel dat dateert van na WOI	x	
lijst van handelingen waarvoor CBS niet kan oordelen dat ze van die aard zijn om wezenlijke eigenschappen van een DG/SG te verstoren	x	
extra bijlagen - beschermingsbesluit - inventaris interieur		bijlage 3 bijlage 4

